

Nr 54.

Ankom till riksdagens kansli den 7 december 1945 kl. 4 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillägg till lagen den 28 maj 1886 (nr 46) angående stenkolsfyndigheter m. m.

Genom en den 19 oktober 1945 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 372, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga nedan intagna vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om tillägg till lagen den 28 maj 1886 (nr 46) angående stenkolsfyndigheter m. m.; samt
- 2) lag om ändrad lydelse av 52 § gruvlagen den 3 juni 1938 (nr 314).

Uran är ett i naturen jämförelsevis sparsamt förekommande metalliskt grundämne. Enligt vad som i propositionen uttalas finnes uran i Sverige huvudsakligen i vissa alunskifferlager i mängder upp till några hundra gram per ton, varjämte på en del ställen inom vårt land påträffats vissa sällsynta mineral, i vilka uran inginge som en beståndsdel. De kvantiteter varom i det senare fallet vore fråga vore dock enligt vad hittills blivit uttrönt mycket små. Det anföres vidare i propositionen, att det överhuvud, såvitt nu vore känt, i vårt land icke torde finnas några mer betydande urantillgångar. Här befintliga fyndigheter av uranhaltigt mineral innehölle nämligen i regel uran eller uranförening i så ringa mängd, att dessa ämnen icke eller endast med svårighet kunde praktiskt tillgodogöras.

Enligt gällande lag tillkommer rätten att bryta och tillgodogöra sig uranhaltiga mineral i princip jordägaren. Uran tillhör nämligen icke de inmutningsbara mineralen, vilkas tillgodogörande regleras av gruvlagen. Möjlighet att genom inmutning erhålla rätt att bearbeta fyndighet av uranhaltigt mineral för utvinnande av uran eller någon av dess föreningar finnes alltså icke. Ej heller tillhöra uranfyndigheter de fyndigheter, för vilkas bearbetande och tillgodogörande enligt lagen den 28 maj 1886 angående stenkolsfyndigheter m. m. fordras särskilt tillstånd (koncession) av Kungl. Maj:t. Denna lag omfattar nämligen, förutom stenkolsfyndigheter, endast saltfyndigheter, olje- och gasfyndigheter samt alunskifferfyndigheter.

I detta sammanhang bör dock anmärkas, att enligt gruvlagen och 1886 års lag gäller, att gruvinnehavaren respektive koncessionsinnehavaren äger rätt att i viss utsträckning bryta och tillgodogöra sig sådana mineraliska ämnen, vilka såsom biprodukter framkomma vid gruvdriften. I gruvlagen

(52 §) stadgas sålunda, att gruvinnehavaren må inom utmålet bryta icke inmutningsbara mineraliska ämnen i den mån sådant erfordras för gruvarbetets ändamålsenliga bedrivande i fråga om de inmutningsbara mineralen. Dessa icke inmutningsbara ämnen äger gruvinnehavaren även i viss omfattning tillgodogöra sig. Den teoretiska möjlighet som sålunda föreligger att genom inmutning av fyndighet enligt gruvlagen erhålla rätt att ur uranhaltigt mineral, som brytes i samband med de inmutningsbara mineralen, utvinna uran eller uranförening torde emellertid för närvarande sakna egentlig praktisk betydelse. I 1886 års lag finnas liknande bestämmelser (10, 50, 52 och 58 §§), vilka giva koncessionsinnehavare rätt att bryta och i viss utsträckning tillgodogöra sig — förutom mineral m. m. som avses med koncessionen — även andra mineraliska ämnen. Med hänsyn till de sätt på vilka uranhaltiga mineral förekomma följer av nämnda stadganden, att den, som innehar koncession med avseende å stenkols- eller alunskifferfyndighet, kan ha befogenhet att såsom biprodukt tillgodogöra sig uran eller dess föreningar, ehuru detta såvitt känt är icke lärer vara något praktiskt fall i fråga om stenkolsfyndigheter.

Vid remiss till lagrådet av inom justitiedepartementet upprättade lagförslag i ämnet anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg*, följande.

»Genom konstruktionen av atombomben och de tekniska uppfinningar som ligga till grund för denna har ämnet uran fått en försvarspolitisk och utrikespolitisk betydelse, som icke torde kunna överskattas. Uran och vissa uranföreningar torde även i stor utsträckning kunna utnyttjas för andra, fredliga ändamål. Även om ifrågavarande ämnens betydelse i skilda hänseenden icke nu kan till fullo överblickas, torde dock kunna sägas, att de uppfinningar som skett på hithörande område öppnat oanade utsikter till dessa ämnens utnyttjande i vetenskaplig forskning och för tekniskt bruk.

Såsom inledningsvis omnämnts tillkommer rätten att bryta och tillgodogöra sig uranhaltigt mineral i princip jordägaren. Några lagbestämmelser som inskränka hans rätt i detta hänseende finnas icke. Även bearbetandet av uran eller uranförening som utvunnits ur sådant mineral är i princip fritt. Med hänsyn till den utomordentliga och säregna betydelse som uran och uranföreningar redan ha och framdeles kunna få framstår det som uppenbart, att avsevärda olägenheter och vådor äro förbundna med en ordning, enligt vilken vem som helst äger fritt förfoga över naturtillgångar av dylik beskaffenhet. De främmande stater, vilka inom sina gränser besitta urantillgångar, torde även kunna förutsättas komma att snabbt vidtaga åtgärder, varigenom utnyttjandet av sådana tillgångar samt användningen av uran ställas under statlig kontroll. Motsvarande lagstiftningsåtgärder synas böra med det snaraste vidtagas jämväl för vårt eget lands vidkommande.

Den statliga kontroll som sålunda bör äga rum synes i första hand böra taga sikte på rätten att ur uranhaltigt mineral utvinna uran eller uranförening. En sådan kontroll torde böra utövas genom att befogenheten att bearbeta uranfyndigheter i dylikt syfte göres beroende av tillstånd av Kungl.

Maj:t. Vidare torde även rätten att förfoga över uran eller uranförening böra vara underkastad viss kontroll, så att icke dessa ämnen komma till användning för ändamål, som strida mot vårt lands intressen eller eljest avvika från en ur allmänna synpunkter önskvärd utveckling på området.

En lagstiftning av antydd innebörd, som i första hand avser att förhindra bearbetning av uranfyndigheter utan Kungl. Maj:ts tillstånd, torde lämpligen kunna ske i form av ett tillägg till 1886 års lag angående stenkolsfyndigheter m. m., vilken såsom förut nämnts bygger på koncessionsprincipen. Då såvitt nu är bekant uranhaltigt mineral av sådan beskaffenhet att det kan praktiskt tillgodogöras i vårt land huvudsakligen förekommer inom alunskifferfyndigheter, torde i stort sett de bestämmelser i denna lag som äro givna beträffande dylika fyndigheter kunna erhålla motsvarande tillämpning med avseende å fyndigheter av uranhaltigt mineral. Vissa skiljaktigheter föranledas dock av att fyndigheten, för att uran eller dess föreningar skall kunna utvinnas, städse måste bliva föremål för brytning under det att olja kan utvinnas ur skiffer även på annat sätt. Med denna utgångspunkt har inom justitiedepartementet upprättats förslag till lag om tillägg till 1886 års lag av ett nytt kapitel (9 kap.; 63—69 §§) med de bestämmelser i avseende å rätten att tillgodogöra uranfyndigheter m. m. som ansetts nödvändiga.

I 63 § första stycket i lagförslaget har upptagits huvudbestämmelsen om särskilt tillstånd såsom förutsättning för rätt till bearbetning av uranfyndighet. I lagrummet stadgas sålunda, i anslutning till motsvarande bestämmelser med avseende å stenkolsfyndigheter och övriga i 1886 års lag avsedda fyndigheter, att rättighet att för utvinnande av uran eller någon av dess föreningar eftersöka och bearbeta fyndighet av uranhaltigt mineral är beroende på koncession, som meddelas av Kungl. Maj:t. Med hänsyn till vikten av att utvinnande av uran står under sträng statlig kontroll har emellertid därjämte i andra stycket föreskrivits, att Kungl. Maj:t äger, när skäl därtill äro, återkalla meddelad koncession. En sådan bestämmelse innebär visserligen för koncessionsinnehavaren ett visst osäkerhetsmoment men torde i förevarande fall icke kunna undvaras.

I 64 § i förslaget har skett hänvisning till åtskilliga stadganden i 1886 års lag. 2—5 §§ i denna lag, vilka avhandla koncessionsansökningen, dess kungörande och invändningar däremot samt största koncessionsområdet, torde kunna tillämpas å koncessionsansökningar rörande fyndigheter av uranhaltigt mineral lika väl som på andra koncessionsansökningar. Om sökanden förut innehar koncession som avses i lagen beträffande det område som är i fråga, torde det emellertid icke vara erforderligt att ånyo tillämpa det förfarande som i 2—4 §§ stadgas för erhållande av koncession. Vidare torde bestämmelserna i 7—9 §§ angående konkurrens mellan flera sökande, koncessionens innehåll och gränserna på djupet kunna tillämpas på nu ifrågasvarande ärenden. I 11—21 §§ avhandlas nedsättande av ersättning i anledning av skada och intrång, anvisande av områden för arbetet, inlösen av sådana områden o. d., konkurrens med inmutning, skadeersättning, skilje-

nämnd, olovligt arbete samt frånträdande av koncession. Jämväl dessa bestämmelser torde böra ha avseende å fyndigheter av uranhaltigt mineral, liksom även föreskrifterna i 32—40, 42—44 och 48 §§, som handla om återställande av inlöst mark till jordägaren samt om ordningsstadganden och klagan över bergmästares beslut.

I 64 § har hänvisning vidare skett till 56 § andra och tredje styckena samt 62 § i 1886 års lag. Enligt 56 § andra stycket skall Kungl. Maj:t vid meddelande av koncession för utvinnande av olja ur alunskifferfyndighet bestämma, i vilken omfattning fyndigheten årligen må utnyttjas och vilka åtgärder som skola vidtagas för att återställa marken i lämpligt skick, sedan fyndigheten eller del därav tillgodogjorts. Vid koncession skola vidare fogas de föreskrifter, som finnas påkallade för att förebygga att annat industriellt företag hindras i sin utveckling eller som eljest finnas erforderliga ur allmän eller enskild synpunkt. Enligt tredje stycket i 56 § äger Kungl. Maj:t vid meddelande av koncession bestämma, i vilken omfattning fyndigheten skall utnyttjas för att den rätt som grundas på koncessionen skall äga bestånd. Till nu återgivna stadganden i 56 § ansluta sig bestämmelser i 62 § om straff och om förverkande av koncession. Samtliga dessa bestämmelser synas kunna erhålla tillämpning även vid koncession med avseende å uranfyndighet. Såsom förut nämnts skall visserligen Kungl. Maj:t enligt lagförslaget äga att, när skäl därtill äro, återkalla meddelad koncession. Denna bestämmelse torde emellertid ej överflödiggöra att Kungl. Maj:t redan vid koncessionens meddelande föreskriver de villkor, vilka då synas erforderliga från allmän eller enskild synpunkt.

I 64 § har hänvisning skett även till 58 § i 1886 års lag, vilket lagrum innehåller bestämmelser beträffande innebörden av koncession för att utvinna olja ur alunskifferfyndigheter. Då såsom förut nämnts uran förekommer i samband med dylika fyndigheter, synes det lämpligt att dessa bestämmelser erhålla motsvarande tillämpning. Sålunda bör koncessionsinnehavaren äga uteslutande rätt att inom koncessionsområdet för utvinnande av uran eller dess föreningar eftersöka samt bearbeta och tillgodogöra sig därstädes befintlig uranfyndighet. Sedan område för arbete i dagen anvisats för inlösen, synes fyndigheten därinom ej heller böra få i annat syfte utnyttjas av annan. Såsom biprodukter bör koncessionsinnehavaren få tillgodogöra sig kalksten och andra mineraliska ämnen, som måste brytas för tillgodogörande av det uranhaltiga mineralet eller som eljest förekomma i sådant samband med detta att de ej kunna tillgodogöras för sig.

Enligt 1886 års lag har jordägaren rätt till viss ersättning, utöver lösen för den mark som tages i anspråk för arbete i dagen m. m., med anledning av den drift som äger rum inom det koncessionerade området. Vid stenkolsbrytning utgår sådan ersättning med en sjuttiofemtedel av värdet av de stenkol och i sammanhang därmed förekommande eldfasta leror vilka å koncessionsområdet vinnas och uppfordras i dagen. Vid oljeutvinning ur alunskifferfyndigheter skall, i stället för en sådan i förhållande till värdet av den utvunna produkten beräknad royalty, enligt 60 § utgå en avgift av femton

kronor för ar av den mark inom vilken skiffer brutits i dagen eller under jorden eller olja utvunnits, vare sig marken blivit inlöst eller ej. Vid inlösen av mark, som är avsedd att tagas i anspråk på sådant sätt att dylik avgift skall utgå, skall lösesumman icke såsom eljest är fallet beräknas med femtio procent förhöjning. De ersättningsregler som sålunda gälla vid oljeutvinning synas böra givas motsvarande tillämpning med avseende å uranfyndigheter. Det måste emellertid beaktas, att med avseende å ett och samma område kan meddelas koncession såväl för utvinnande av olja som för utvinnande av uran eller dess föreningar. I sådant fall bör jordägaren icke vara berättigad till högre avgift än som skolat utgå om marken tagits i anspråk endast för ettdera av dessa ändamål. Bestämmelse härom har upptagits i 64 § fjärde stycket.

Angående skyldighet för koncessionsinnehavare att upprätta karta över fyndighetens bearbetning torde bestämmelsen i 61 § böra lända till efterrättelse.

Såsom förut påpekats innefattar koncession enligt nu gällande bestämmelser i 1886 års lag en rätt att i viss utsträckning bryta och tillgodogöra mineraliska ämnen, som icke avses med koncessionen. Den rättighet som sålunda kan tänkas förefinnas att tillgodogöra sig uran eller dess föreningar i samband med bearbetning av vissa fyndigheter bör tydligen, för att den förevarande lagstiftningens syfte skall till fullo tillgodoses, upphöra. Vid prövningen av koncession i dessa fall har nämligen hänsyn icke tagits till de särskilda omständigheter som kunna påverka frågan om tillstånd bör lämnas till utvinnande av uran eller dess föreningar. På grund härav har i 65 § i lagförslaget upptagits bestämmelse av innehåll, att vad i 1886 års lag stadgas om rätt för koncessionsinnehavare att tillgodogöra sig mineraliska ämnen, som icke avses med koncessionen, icke skall gälla uran eller uranförening. Ehuru något praktiskt behov för närvarande icke torde föreligga, synes ett motsvarande stadgande böra införas i 52 § gruvlagen. Förslag till sådan lagändring har upprättats inom departementet.

Förut har framhållits, att — förutom rätten att bearbeta och tillgodogöra sig uranfyndigheter — även förfoganderätten över den utvunna produkten i det allmännas intresse bör vara underkastad vissa inskränkningar. Sålunda synes rätten att bearbeta uran eller uranförening för tekniskt eller vetenskapligt bruk böra kunna förbehållas statliga institutioner eller enskilda vetenskapsmän, vilka äro härför skickade samt kunna antagas tillvarataga det allmännas intressen med avseende å uppfinningar inom området. I detta syfte torde stadgas, att för bearbetning av uran eller uranförening för tekniskt eller vetenskapligt bruk fordras tillstånd av Kungl. Maj:t. Med hänsyn till vikten av att den statliga kontrollen skall kunna effektivt upprätthållas synes även i detta fall Kungl. Maj:t böra äga återkalla meddelat tillstånd, när skäl därtill äro. Bestämmelser av nu angiven innebörd ha upptagits i 66 § i förslaget till ändring i 1886 års lag. Dessa bestämmelser torde i viss mån innebära en inskränkning i näringsfrihetsförordningens grundsatser om rättighet att fritt

idka rörelse. Det synes emellertid ej erforderligt att i förordningen införa en hänvisning till bestämmelserna i fråga.

Vidare synes det, framför allt från utrikespolitisk synpunkt, önskvärt, att uran eller uranförening eller uranhaltigt mineral icke föres ur riket. Detsamma bör även gälla ämne, som framställts av uran. Förbud mot sådan utförsel torde alltså böra stadgas. Vad angår uranhaltigt mineral synes dock ett ovillkorligt förbud icke kunna uppställas. För export avsedda mineral kunna nämligen innehålla uran eller uranförening, ehuru i synnerligen små kvantiteter. Med avseende å uranhaltigt mineral torde alltså undantag från utförsel förbudet böra få lämnas av Kungl. Maj:t i de fall, då mineralet innehåller uran eller uranförening i så ringa mängd att tillgodogörande därav ej kan äga rum. Bestämmelserna om förbud mot utförsel återfinnas i 67 § i lagförslaget.

Stadgandena i 1886 års lag torde icke innefatta något rättsligt hinder för en jordägare att, så länge koncession ej meddelats för annan, å egen mark eftersöka och bearbeta i lagen avsedda fyndigheter. Lagen upptager sålunda ej några straffbestämmelser för det fall att sådana fyndigheter bearbetas och tillgodogöras utan koncession. Enligt den nu ifrågasatta lagstiftningen bör däremot, för att dess syfte skall bliva till fullo tillgodosett, koncession alltid krävas för rätt att eftersöka och bearbeta uranfyndighet för utvinnande av uran eller uranförening. Med hänsyn härtill torde böra stadgas straff för den som utan tillstånd företager dylik åtgärd. Sådan bestämmelse har givits i 68 § i lagförslaget, i vilken stadgats, att den som bryter mot bestämmelserna i 63 § om koncession såsom villkor för eftersökande eller bearbetning av uranfyndighet straffas högst med straffarbete i två år. Samma straff bör gälla för den som olovligen bearbetar uran eller uranförening eller söker bryta mot utförsel förbudet i 67 §.

I fall någon i strid mot lagen utvinner uran eller uranförening utan koncession, torde vad olovligen utvunnits böra tillfalla kronan. Därest någon brutit mot förbudet att utan tillstånd bearbeta dylika ämnen, torde vad därvid framställts ävensom förråd av uran eller uranförening eller av uranhaltigt mineral böra vara förbrutet till kronan. Detsamma bör gälla ämne som någon söker i strid mot 67 § föra ur riket. Förverkandebestämmelser av angiven innebörd ha upptagits i 69 § i lagförslaget.

De föreslagna lagbestämmelserna böra träda i kraft snarast möjligt.»

Lagrådet har den 19 oktober 1945 avgivit utlåtande över ifrågavarande lagförslag. Lagrådet, som uttalade att det icke på grund av den föreliggande utredningen kunnat bilda sig något omdöme om behovet av den föreslagna lagstiftningen, framställde mot förslagen endast en erinran beträffande lydelsen av 68 och 69 §§ i förslaget till lag om tillägg till lagen angående stenkolsfyndigheter m. m. — I anledning av denna erinran har i propositionen lydelsen av nämnda paragrafer jämkats i enlighet med vad lagrådet förorddat.

Jernkontorets gruvbyrå har med anledning av propositionen till utskottet inkommit med en skrivelse, vilken såsom bilaga fogats vid detta utlåtande.

De i propositionen framlagda lagförslagen avse att bringa utvinnandet, bearbetningen och exporten av uran och uranföreningar under statlig kontroll. I fråga om behovet av sådana kontrollåtgärder har departementschefen i propositionen anfört, att det, med hänsyn till den utomordentliga och särregna betydelse som uran och uranföreningar redan hade och framdeles kunde få, framstode som uppenbart, att avsevärda olägenheter och vådor vore förbundna med en ordning, enligt vilken vem som helst ägde fritt förfoga över naturtillgångar av dylik beskaffenhet.

Lagrådet har vid sin granskning av förslaget uttalat, att det icke på grund av den föreliggande utredningen kunnat bilda sig något omdöme om behovet av den föreslagna lagstiftningen.

Då kännedomen om förekomsten av uran och om ämnets egenskaper är förhållandevis begränsad i vårt land, är det icke ägnat att förvåna, att den utredning som ligger till grund för förevarande lagförslag icke är så omfattande som i regel anses böra föreligga som grund för lagstiftning. Redan den omständigheten, att uran kan äga den av departementschefen angivna betydelsen, utgör emellertid enligt utskottets mening tillräckligt skäl att underkasta uran och dess användning statlig kontroll.

Det ligger i sakens natur att en lagstiftning som griper in på områden som delvis äro okända lätt kommer att medföra följdverkningar, som nu icke kunna helt överblickas. Med hänsyn härtill finner utskottet det angeläget, att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet följer utvecklingen på detta område och i den mån erfarenheter av lagens tillämpning finnas påkalla det, framlägger förslag till sådana ändringar som låta förena sig med lagens syfte att kontrollera användningen av de naturtillgångar, varom här är fråga.

Den föreslagna lagstiftningen har med utgångspunkt från att uran i Sverige huvudsakligen skulle förekomma i alunskifferlager utformats som en koncessionslagstiftning i ungefärlig överensstämmelse med vad som gäller beträffande rätten att utvinna olja ur alunskifferfyndigheter. Såsom i den till utskottet från Jernkontorets gruvbyrå inkomna skriften anföres, torde emellertid uran förekomma på åtskilliga andra ställen i vårt land än i de nämnda alunskifferlagren. Enligt vad i utskottet upplysts lära praktiskt taget alla bergarter innehålla uran. Uranhalten uppgives vara mycket växlande i olika bergarter; vissa graniter lära sålunda innehålla 5—50 gram uran per ton, medan några malmer i Bolidengruvan ha en uranhalt av 100—200 gram per ton. Särskilt förtjänar uppmärksammas, att uran i stor utsträckning förekommer tillsammans med inmutningsbara mineral och att enligt vad som vidare upplysts brytning av sådana mineral och uran måste ske samtidigt; det anses icke vara praktiskt möjligt, att å samma område olika rättsinnehavare var för sig kunna låta bryta den ene ett inmutningsbart mineral och den andre uran. I anledning härav kan ifrågasättas om den lösning av konflikt-

Utskottet.

situationer mellan olika rättsinnehavare som förslaget anvisar alltid leder till ett tillfredsställande resultat.

I 17 § lagen angående stenkolsfyndigheter m. m. — vilken paragraf på grund av den i 64 § av förslaget upptagna hänvisningen skall äga motsvarande tillämpning i fråga om fyndigheter av uranhaltigt mineral — finnas bestämmelser om konkurrens mellan koncession för bearbetande av stenkolsfyndigheter och inmutning. Därest å område, varå koncession meddelats, inmutning av mineralfyndighet äger rum eller om koncession meddelas å område, som förut är för annan mineralfyndighet inmutat, må enligt nyssnämnda lagrum arbete för fyndighetens eftersökande och bearbetande, som verkställs på grund av först vunnen rättighet, icke hindras eller uppehållas av arbete på grund av senare tillkommen inmutning eller koncession. Uppstår tvist om sättet för drivande av de särskilda slagen av arbete, skall bergmästaren bestämma hur arbetena skola ordnas, så att innehavare av äldre inmutning eller koncession kan ändamålsenligt driva sitt arbete med minsta förfång för den senare rättsinnehavaren. I Gruvbyråns skrift har framhållits, att dessa bestämmelser icke vore tillräckliga för att undvika hart när olösliga konflikter. På grund härav har i skriften förordats, att gruvinnehavaren skulle få företrädesrätt till koncession på uran inom det inmutade området, såvida icke särskilda skäl talade däremot.

Utskottet anser i likhet med Gruvbyrån det vara förenat med högst allvarliga olägenheter om koncession för utvinnande av uran skulle meddelas någon å ett område, där annan tidigare erhållit inmutning eller utmål. Koncession för utvinnande av uran bör därför enligt utskottets mening som regel icke meddelas någon annan än inmutaren eller gruvinnehavaren. I undantagsfall kan det emellertid förekomma, att denne måste anses olämplig att anförtros brytningen av den viktiga naturtillgång som uran utgör. Vad nu sagts om inmutare eller gruvinnehavare torde ock gälla den som tidigare erhållit koncession för bearbetande av annan i lagen angående stenkolsfyndigheter omförmäld fyndighet. Då emellertid koncession enligt förslaget skall meddelas av Kungl. Maj:t, anser sig utskottet kunna utgå från att de nu antydda synpunkterna komma att beaktas utan särskilt lagstadgande.

17 § lagen angående stenkolsfyndigheter m. m. reglerar även ett annat konkurrensfall. Inmutning kan nämligen sökas å område, där koncession för utvinnande av uran tidigare meddelats annan. I sådant fall förefinnes icke någon diskretionär prövningsrätt för den myndighet som beviljar inmutningsrätt, bergmästaren. Med hänsyn till vad som blivit upplyst angående förekomsten av uran tillsammans med inmutningsbara mineral saknas anledning antaga, att koncession skall sökas för utvinnande av uran ur fyndighet, som jämväl innehåller något inmutningsbart mineral, utan att ansökan om inmutning samtidigt sker. På grund härav torde någon särskild regel icke vara erforderlig för ifrågavarande fall.

Om koncessionssökande förut innehar koncession å annan fyndighet beträffande det område som är i fråga har det icke ansetts erforderligt att ånyo tillämpa det i 2—4 §§ föreskrivna förfarandet om koncessionsansökning,

dess kungörande och invändningar däremot. Bestämmelse härom har intagits i 64 § andra stycket. I huvudsak samma skäl som tala för att icke tillämpa reglerna i 2—4 §§ beträffande den som tidigare erhållit koncession göra sig också gällande i fråga om den som enligt gruvlagen är innehavare av gruva. Särskilt under tiden närmast efter lagens ikraftträdande synes den i 4 § föreskrivna tid av tre månader kunna leda till olägenhet för gruvinnehavare som vill tillgodogöra sig en uranförekomst i gruvan. Utskottet föreslår därför sådan ändring av 64 § att gruvinnehavare likställas med innehavare av koncession.

Beträffande bestämmelsen i 63 § av förslaget, att koncession skall erfordras för eftersökande och icke endast för bearbetande av uranfyndighet har Gruvbyrån ifrågasatt, om icke bestämmelsen vore onödigt hindrande. Eftersökande av uran skedde nämligen med särskilt konstruerade radioaktivitetsmätare, vilka — enligt vad som upplysts — ge utslag för radioaktiva ämnen utan att något arbete i marken med upptagande av borrhål o. d. äger rum. Det syntes enligt Gruvbyråns mening icke påkallat att koncession söktes, förrän då det gällde företagande av undersökningsarbete å en upptäckt uranfyndighet.

Uttrycket »eftersöka och bearbeta» i förslaget torde hava använts för att vinna överensstämmelse med den terminologi som i lagen angående stenkolsfyndigheter m. m. brukats beträffande övriga fyndigheter. I fråga om uranfyndigheter är dock läget något annorlunda på grund av det i 68 § föreslagna stadgandet om straff för den som utan koncession eftersöker uranfyndighet, ett stadgande vartill motsvarighet saknas i övriga kapitel i lagen. Det må emellertid erinras, att under förarbetena till lagen angående stenkolsfyndigheter ett förslag framfördes att rättigheten till eftersökande av fyndigheter skulle i lagstiftningen skiljas från rättigheten till bearbetande. Detta förslag avvisades emellertid under hänvisning främst till att liknande förslag icke vunnit gillande vid antagandet av 1884 års gruvestadga och att lagstiftningen angående stenkol icke borde i andra fall än då sådant av sakens natur oundgängligen betingades, skilja sig från den övriga bergverkslagstiftningen. Den i lagen angående stenkolsfyndigheter använda terminologien »eftersöka och bearbeta» har sedan använts även då lagen utsträckts att omfatta andra fyndigheter, oaktat i 1938 års gruvlag införts beteckningen »undersöka och bearbeta». Någon saklig skillnad mellan de båda uttryckssätten synes emellertid icke ha varit avsedd och med hänsyn härtill anser sig utskottet kunna utgå från att åt »eftersöka och bearbeta» i lagen angående stenkolsfyndigheter skall givas samma innebörd som gruvlagens »undersöka och bearbeta». En sådan tolkning vinner ock stöd av det förhållandet att lagen angående stenkolsfyndigheter synes förutsätta, att en fyndighet skall vara konstaterad redan vid ansökan om koncession. Med hänsyn till det nu anförda bör enligt utskottets mening icke krävas koncession för användande av elektriska eller andra malmletningsapparater, även om syftet vid malmletningen tillika skulle vara upptäckande av uranfyndigheter. Likaså bör ett sådant arbete som icke utgör ett undersökningsarbete i gruvlagens mening,

såsom analys av äldre borrhärdar eller av restprodukter från exempelvis förut brutna alunskifferlager, kunna ske utan koncession.

I 66 § stadgas, att uran eller uranförening ej utan Konungens tillstånd må bearbetas för tekniskt eller vetenskapligt bruk. Utskottet, som uppmärksammat att uranföreningar — varmed i förslaget torde förstås kemiska föreningar, i vilka uran ingår som beståndsdel — i icke ringa utsträckning finna användning för skilda tekniska ändamål, bl. a. inom fotografitekniken, utgår från att syftet med detta stadgande icke är att hindra framställningen eller användningen av dessa tekniska hjälpmedel, även om den skulle innebära ett bearbetande. Det synes utskottet därför lämpligt, att Kungl. Maj:t — i den mån sådan användning som här är i fråga överhuvud faller under det föreslagna stadgandet — meddelar tillstånd icke endast för särskilda fall utan även generellt för framställning av vissa slag av uranföreningar och för vissa användningssätt.

I 67 § av förslaget givas bestämmelser om utförsel förbud. Uran, uranförening eller ämne, som framställts av uran, må ej föras ur riket. Beträffande uranhaltigt mineral föreslås att det ej må utföras med mindre Konungen meddelat tillstånd därtill. Sådant tillstånd må meddelas allenast såframt uran eller uranförening förekommer i så ringa mängd att tillgodogörande därav ej kan äga rum.

Starka skäl tala enligt utskottets uppfattning för att införa ett absolut förbud mot utförsel av uran eller ämne som framställts av uran. I fråga om uranförening synes det dock kunna ifrågasättas, om ett ovillkorligt utförsel förbud kan anses nödvändigt. Gruvbyrån har uttalat farhågor för att utförseln av sådan blymalm, som möjligen innehåller uran, skulle kunna hindras genom detta stadgande. Då emellertid en sådan malm torde vara att anse som uranhaltigt mineral, torde den icke komma att drabbas av det ovillkorliga utförsel förbudet.

I fråga om den föreslagna begränsningen i Kungl. Maj:ts rätt att meddela tillstånd till utförsel av uranhaltigt mineral, enligt vilken förutsättes att »uran eller uranförening förekommer i så ringa mängd att tillgodogörande därav ej kan äga rum», vill utskottet — under erinran om vad förut anförts om lagens syfte — framhålla att detta icke kan innebära annat än att tillstånd bör meddelas, när mineralet icke innehåller uran eller uranförening i så stor mängd att det är praktiskt och ekonomiskt användbart för utvinnande av uran. Om ett mineral visserligen innehåller uran men uranhalten är så låg, att mineralet icke rimligen synes kunna komma till praktisk användning för utvinnande av uran, torde den omständigheten, att det måhända skulle vara tekniskt möjligt att utvinna uran ur detta, icke böra medföra att ovillkorligt utförsel förbud anses föreligga. I betraktande av att det gjorts gällande att ett flertal mineral eller mineralkombinationer är uranhaltiga torde det böra tagas under övervägande om icke tillstånd enligt 67 § andra stycket bör meddelas generellt för vissa mineral eller för mineral som icke hava mer än en helt obetydlig uranhalt.

I detta sammanhang må framhållas, att straff enligt 68 § för överträ-

delse av förbudet att utföra uranhaltigt mineral icke torde drabba den som saknat anledning antaga att mineralet var uranhaltigt eller att uranhaltigen var högre än vad som angivits i ett sådant generellt tillstånd som nyss nämnts.

Vad angår förslaget till lag om ändrad lydelse av 52 § gruvlagen har utskottet uppmärksammat, att den föreslagna inskränkningen i gruvinnehavares rätt att tillgodogöra sig icke inmutningsbara mineraliska ämnen kommer att beröra endast innehavare av sådana gruvor, beträffande vilka inmutning sökts eller utmål utlagts efter den 1 januari 1940, då 1938 års gruvlag trädde i kraft, men däremot icke äldre gruvor. I fråga om äldre gruvor gäller nämligen enligt övergångsbestämmelserna till gruvlagen i huvudsak äldre författning. I anledning härav föreslår utskottet sådan ändring av dessa övergångsbestämmelser att den föreslagna inskränkningen kommer att gälla även för äldre gruvor. Härav föranledes en ändring jämväl av rubriken till den föreslagna lagen om ändrad lydelse av 52 § gruvlagen.

Båda de föreslagna lagarna skola enligt propositionen träda i kraft dagen efter den, då de utkommit från trycket i Svensk författningssamling. Utskottet föreslår häri sådan ändring, att lagarna skola träda i kraft den 1 januari 1946.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen — med förklaring att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i de genom förevarande proposition framlagda lagförslagen — måtte för sin del antaga följande förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

1) L a g

om tillägg till lagen den 28 maj 1886 (nr 46) angående stenkolsfyndigheter m. m.

Härigenom förordnas, att till lagen den 28 maj 1886 angående stenkolsfyndigheter m. m.¹ skall fogas ett nytt kapitel, betecknat 9 kap., av nedan angiven lydelse.

9 KAP.

Om fyndigheter av uranhaltigt mineral.

63 §.

Rättighet att för utvinnande av uran eller någon av dess föreningar eftersöka och bearbeta fyndighet av uranhaltigt mineral är beroende på koncession, som meddelas av Konungen.

Koncession må av Konungen återkallas, när skäl därtill äro.

¹ Senaste lydelse av lagens överskrift se SFS 1933: 180.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

64 §.

Vad i 2—5, 7—9, 11—21, 32—40, 42—44 och 48 §§, 56 § andra och tredje styckena samt 58 och 60—62 §§ är stadgat angående fyndigheter, som där avses, skall, med de avvikelser som föranledas av bestämmelserna i detta kap., äga motsvarande tillämpning i fråga om fyndigheter av uranhaltigt mineral.

Innehar sökanden förut beträffande området i fråga koncession, som avses i 1—5, 6, 7 eller 8 kap., må koncession, som avses i detta kap., meddelas utan iakttagande av vad i 2—4 §§ sägs.

Innehar sökanden förut beträffande området i fråga koncession, som avses i 1—5, 6, 7 eller 8 kap., eller har området anvisats sökanden såsom utmål för gruva, må koncession, som avses i detta kap., meddelas utan iakttagande av vad i 2—4 §§ sägs.

I fall, som i detta kap. avses, skall utgå förhöjning å ersättning, som i 14 § 1 mom. sägs, allenast såframt den mark, som löses, är avsedd att tagas i anspråk på annat sätt än i 60 § sägs.

Bestämmelserna i 60 § skola ej föranleda, att den, som erhållit koncession jämväl enligt 8 kap., skall erlægga större avgift än i nämnda paragraf sägs för mark, inom vilken han företagit brytning, förutom av skiffer för utvinnande av olja, även av uranhaltigt mineral.

65 §.

Vad förut i denna lag stadgas om rätt för koncessionsinnehavare att tillgodogöra sig mineraliska ämnen, som icke avses med koncessionen, skall icke gälla uran eller uranförening.

66 §.

Uran eller uranförening må ej utan Konungens tillstånd bearbetas för tekniskt eller vetenskapligt bruk.

Tillstånd må av Konungen återkallas, när skäl därtill äro.

67 §.

Uran, uranförening eller ämne, som framställts av uran, må ej föras ur riket.

Uranhaltigt mineral må ej heller föras ur riket, med mindre Konungen meddelat tillstånd därtill; och må sådant tillstånd meddelas allenast såframt uran eller uranförening förekommer i så ringa mängd att tillgodogörande därav ej kan äga rum.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

68 §.

Den som utan koncession för ändamål, som i 63 § sägs, eftersöker eller bearbetar fyndighet av uranhaltigt mineral eller utan tillstånd bearbetar uran eller uranförening så som i 66 § sägs, straffes högst med straffarbete i två år.

Samma lag vare, där någon olovligen ur riket utför eller söker utföra ämne, som i 67 § första eller andra stycket sägs.

69 §.

Uran eller uranförening, som utvunnits utan koncession, tillfaller kronan.

Har någon brutit mot vad i 66 § stadgas, är vad som därvid framställts så ock förråd av uran, uranförening eller uranhaltigt mineral, som han in-
nehar, förverkat till kronan.

Ämne, som någon i strid mot 67 § första eller andra stycket utfört eller sökt utföra ur riket, vare ock förverkat till kronan.

Denna lag träder i kraft *dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.*

Denna lag träder i kraft *den 1 januari 1946.*

2) L a g

om ändrad lydelse av 52 § gruvlagen den 3 juni 1938 (nr 314).

Härigenom förordnas, att 52 § gruvlagen den 3 juni 1938 skall erhålla ändrad lydelse på sätt *nedan* angives.

2) L a g

om ändring i gruvlagen den 3 juni 1938 (nr 314).

Härigenom förordnas, att 52 § gruvlagen den 3 juni 1938 skall erhålla ändrad lydelse på sätt *i det följande* angives *samt att till övergångsbestämmelserna till lagen skall fogas en ny punkt av den lydelse nedan sägs.*

52 §.

Gruvinnehavaren må — — — inmutningsbara mineralen.

Av de — — — efter tillsägelse.

Uppstår tvist — — — slutligen bestämt.

Vad i denna paragraf stadgas om rätt för gruvinnehavaren att tillgodogöra sig icke inmutningsbara mineraliska ämnen skall icke gälla uran eller uranförening.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

7. Vad enligt äldre författning gäller med avseende å rätt för inmutaren att tillgodogöra sig icke inmutningsbara mineraliska ämnen skall icke äga tillämpning å uran eller uranförening.

Denna lag träder i kraft *dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.*

Denna lag träder i kraft *den 1 januari 1946.*

Stockholm den 7 december 1945.

På första lagutskottets vägnar:

N. GÄRDE.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar *Gärde, Karl Emil Johanson, Westman, Linnér, Ahlkvist, Krügel och Olofsson* samt fru *Sjöström-Bengtsson*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist, Björling, Berg, Lindberg, Ljungberg, Gustafsson i Lekåsa, Sundström i Vikmanshyttan och Andersson i Mölndal.*

JERNKONTORETS GRUVBYRÅ.

Till riksdagens första lagutskott.

Kungl. Maj:t har till riksdagen avlåtit proposition med förslag till lag om tillägg till lagen den 28 maj 1886 angående stenkolsfyndigheter m. m. Enligt förslaget skall till stenkolslagen fogas ett kapitel 9 om fyndigheter av uranhaltigt mineral, varjämte viss ändring föreslås i 52 § gruvlagen.

I propositionen anföres, att ämnet uran genom konstruktionen av atombomben och de tekniska uppfinningar, som ligga till grund för denna, fått en försvarspolitisk och utrikespolitisk betydelse, som icke torde kunna över-skattas. Även för fredliga ändamål torde uran och vissa uranföreningar i stor utsträckning kunna utnyttjas. Ehuru ifrågavarande ämnes betydelse i skilda hänseenden icke nu kan till fullo överblickas, har det ansetts erforderligt att åvägabringa en statlig kontroll över eftersökande, bearbetning och utförsel ur riket av uranhaltigt mineral samt bearbetning och utförsel av uran eller uranförening. Vid bestämmandet av den form, genom vilken den statliga kontrollen skulle möjliggöras, har man, med beaktande av att uran och uranföreningar förekomma i samband med oljeförande alunskiffer, för vars eftersökning och bearbetning koncessionsbestämmelser finnas införda under 8 kapitlet i stenkolslagen, föreslagit, att likartade koncessionsregler införas beträffande uranhaltigt mineral, samt kompletterat dessa bestämmelser med bl. a. utförsel-förbud.

Det ligger i sakens natur att stora svårigheter uppstålla sig, då det gäller att finna den lämpligaste formen för de bestämmelser, som skola medföra en statlig kontroll över uranfyndigheter och uran eller uranföreningar. Uran har tidigare icke haft någon nämnvärd ekonomisk betydelse här i landet, vilket haft till följd att eftersökande av uran icke skett i någon större utsträckning, varför kännedomen om urans förekomst i vårt land är ganska bristfällig. Någon utvinning av uran i de uranförande fyndigheter, som man haft kännedom om, har icke skett, och metoder för utvinningen ha icke underkastats närmare studium. Man har i nuvarande läge icke någon kunskap om urans framtida ekonomiska värde och kan sålunda ej heller avgöra, när ett uranhaltigt mineral är brytvärdt på uran. Med hänsyn till den bristande kännedom om uran, som nu råder, är det icke möjligt att framlägga något förslag, hur bestämmelserna angående statskontroll över uran böra lämpligt och praktiskt utformas, men Jernkontorets gruvbyrå har icke ansett sig böra underlåta att i anledning av lagförslaget lämna vissa upplysningar angående uranfyndigheter inom landet samt till utskottet framföra vissa erinringar beträffande olägenheter, som följa av de föreslagna lagbestämmelserna. Önskvärt hade varit, att dessa synpunkter kunnat framföras på ett tidigare stadium av lagförslagens behandling. Gruvbyrån har emellertid icke varit i tillfälle därtill, eftersom något remissförfarande icke ägt rum, då ärendet ansetts vara av synnerligen brådskande natur.

Såsom i propositionen anmärkes, finnas uranförekomster i de s. k. kambriska skifferna i Närke och Västergötland. I de bituminösa skikten (oljaförande) av dessa skiffrar förekomma enligt gjorda beräkningar uranhalt om 100—150 g/ton, medan uranhalt i skikt högre upp i den kambriska lagserien kan uppgå till 240 g/ton. Utvinningen av olja ur dessa skiffrar kan ske utan att brytning av uran därvid behöver förekomma.

Även i andra delar av landet, t. ex. inom Skelleftefältet, förefinnas uranförekomster, ehuru kännedom ennu är begränsad till ett mindre antal platser. I den omvandlade zonen i Bolidengruvan förekommer uran med en halt av i medeltal 10—100 g/ton. En särskild anrikning av uran synes dock finnas i den där befintliga andalusitfelsen och kobolt-arsenikmalmen. Uranhalten utgör här i vissa smärre borrhållssnitt 100—200 g/ton och har i enstaka prov varit betydligt högre. Såväl andalusitfelsen som kobolt-arsenikmalmen äro föremål för brytning, och en export av dessa malmer är icke otänkbar. Någon utvinning av uran har hittills icke skett ur dessa malmer.

Inom åtskilliga andra malmfyndigheter i vårt land torde förefinnas anrikningar av uranhaltigt mineral. Det är sannolikt att uran förekommer i flera bly- och järnmalmsfyndigheter i Mellansverige, ehuru man för närvarande icke har någon närmare kännedom därom. Anmärkas bör i detta sammanhang, att konstaterandet av förekomsten av uran fordrar en särskild apparatur, som för närvarande läser finnas endast på ett par ställen i vårt land. Gruvföretagen ha sålunda i allmänhet icke själva möjligheter att undersöka om malmfyndigheterna äro uranförande.

De föreslagna lagbestämmelserna om uranhaltigt mineral kunna medföra avsevärda olägenheter för driften av alla de gruvor, där malmen befinnes innehålla uran, även om det endast rör sig om obetydliga halter.

Det kan sålunda ifrågasättas om icke bestämmelsen i 63 § av förslaget, att rättigheten att för utvinnande av uran *eftersöka* fyndighet av uranhaltigt mineral jämväl skall vara beroende av koncession, icke blott är onödigt hindrande utan även omöjlig att i praktiken upprätthålla. Eftersökande av uran sker med särskilt konstruerade radioaktivitetsmätare, vilka användas jämväl vid eftersökning av andra radioaktiva ämnen samt vid studium av bergarternas genetiska sammanhang. För att undvika ett tidsödande förfarande med begäran om koncession, innan man överhuvud taget har sig bekant om någon uranföndighet kommer att påträffas, kommer uraneftersökning med all sannolikhet att ske under uppgift att annat mineral än uranhaltigt dylikt eftersökes. Dessutom kan bestämmelsen förväntas verka hämmande på intresset att eftersöka uran. Det synes icke påkallat att koncession erfordras förrän tidigast då det gäller företagande av *undersökningsarbete* å en upptäckt uranföndighet. — Termen »eftersöka» torde ha begagnats för att uppnå likformighet med i stenkolslagen använd terminologi. Om man ej vill frångå denna, bör det åtminstone i motiven utsägas, att man åsyftar undersökningsarbetet och icke efterletandet, vilket den språkliga innebörden närmast antyder. I detta sammanhang bör anmärkas, att gruvlagen definierar begreppet inmutning såsom rätt att *undersöka* och bearbeta mineralfyndighet.

Enligt förslaget kan annan person än gruvinnehavaren begära och erhålla koncession å uranförekomster i gruvan. Detta kan medföra svårigheter av den art, att fyndighetens tillgodogörande förhindras. Visserligen stadgas i 17 § stenkolslagen att, om koncession meddelas å område, som redan är för annan mineralfyndighet inmutat, sådant arbete för fyndighetens eftersökande och bearbetande, som verkställles på grund av inmutningen, icke må hindras eller uppehållas av arbete på grund av den senare tillkomna koncessionen, men detta är icke tillräckligt för att undvika hart när olösliga konflikter vid den fortsatta processen för utvinnande av mineralen ur fyndigheten.

Frågan kan lösas på så sätt, att gruvinnehavaren får företrädesrätt till koncession på uran inom det inmutade området, såvida icke särskilda skäl tala däremot. Den, som söker koncession, bör i ansökningen uppgiva, huruvida utmål finnes inom det jordområde, varå koncession sökes. Publicitets-

förfarandet i 3 § stenkolslagen innebär ej garantier för att gruvinnehavaren erhåller kännedom om koncessionsansökningen.

I 64 § 2 st. av förslaget stadgas, att för sökande, som förut innehar koncession enligt stenkolslagen, må koncession för uranhaltigt mineral meddelas utan iakttagande av vad i 2—4 §§ sägs. Sistnämnda paragrafer innehålla bestämmelser om koncessionsansökan och dess kungörande m. m. Det föreslagna stadgandet bör utvidgas till att omfatta även sökande, som erhållit inmutning eller innehar utmål.

Vidare är det synnerligen angeläget, att åtminstone i motiven till lagen anges vad som menas med uranförening. Förslaget stadgar förbud mot bearbetning och utförsel ur riket av uran eller uranförening. Den, som bryter däremot, kan straffas med straffarbete i högst två år, varjämte innehaft förråd av sagda mineral eller förening därav blir förverkat till kronan. För närvarande exporteras från vårt land bl. a. blymalmer, som kunna tänkas innehålla uran, ehuru man för närvarande ej har någon kännedom därom. Om t. ex. en för export avsedd kvantitet blymalm finnes innehålla obetydliga halter uran, uppstår frågan, om detta i lagens mening skall betraktas som en uranförening eller ett uranhaltigt mineral. Lagtexten skiljer visserligen på dessa båda begrepp men ger ej någon ledning för vad som är att hänföra till den ena eller andra kategorien. En avgränsning av begreppet uranförening är därför av behovet påkallad. Definitionen kan förslagsvis innehålla, att med uranförening avses ett sammansatt uranhaltigt ämne med bestämda kemiska egenskaper, som är uppbyggt av flera enkla beståndsdelar (grundämnen) i bestämda proportioner och åter kan sönderdelas i dessa.

Enligt lagförslaget må uranhaltigt mineral ej heller föras ur riket, med mindre Konungen meddelat tillstånd därtill. Dyligt tillstånd må emellertid meddelas endast såframt uran eller uranförening förekommer i så ringa mängd, att tillgodogörande därav ej kan äga rum. Som tidigare påpekats äro de tekniska möjligheterna att undersöka förekomsten av uran för närvarande synnerligen begränsade i vårt land. Med hänsyn därtill bör Kungl. Maj:t äga rätt att meddela exporttillstånd, även om gruvinnehavaren ej kan exakt ange förekomsten av uran t. ex. i en bly- eller järnmalm.

Här antydda svårigheter kunna bäst lösas om andra stycket i 67 § utgår och paragrafen erhåller följande ändrade lydelse: »Uran, uranförening, ämne, som framställts av uran, eller uranhaltigt mineral må ej föras ur riket med mindre Konungen meddelat tillstånd därtill.»

Ur de synpunkter, som föranlett propositionen, torde det vara fullt be- tryggande, om det lägges i Kungl. Maj:ts hand att avgöra när export må äga rum. Ett i lag infört absolut exportförbud, beträffande vilket Kungl. Maj:t ej kan meddela dispens, torde vara unikt i sitt slag.

Jämväl uttrycket »bearbeta» i 66 § tarvar ett klarläggande. Uranföreningar användas nämligen bl. a. inom fotografitekniken, keramiska industrien och glasindustrien, elektrotekniken, den kemiska syntestekniken (som katalysator), den analytiska kemien etc. Dylika användningssätt böra givetvis icke falla under ifrågavarande lagstiftning.

För att undvika komplikationer bör tidpunkten för lagens ikraftträdande framflyttas så lång tid, som erfordras för att de gruvföretag, vilkas fyndigheter kunna tänkas innehålla uran, i mån av behov hinna söka koncession och exporttillstånd.

Slutligen får gruvbyrån påpeka en lagteknisk brist i förslaget. Det föreslås en ändring i 52 § gruvlagen av innebörd att vad i sagda paragraf stadgas om rätt för gruvinnehavaren att tillgodogöra sig icke inmutningsbara mineraliska ämnen icke skall gälla uran eller uranförening. Gruvlagen gäller

i huvudsakliga delar endast gruvor, varå inmutning sökts eller utmål lagts efter den 1 januari 1940. Då det givetvis icke är avsikten att äldre gruvor skola behandlas annorlunda, bör särskild bestämmelse av motsvarande innehåll därom lämnas.

Stockholm den 22 november 1945.

JERNKONTORETS GRUVBYRÅ

E. TUNHAMMAR.
